

Tállyai Putnoki János emlékkönyve

A sárospataki református kollégium nagykönyvtára őrzi Szeneci Csene Péternek "Confessio Helvetica" című 1616-ban Oppenheim-ban megjelent munkájának egyik példányát;¹⁾ a kötet címlapjának alján "NB. I. P. T. in fronte scat: Joan Putnoki Tallyainus" tulajdonos-megjelölés olvasható. E könyvhöz csatolt üres lapokra aztán Putnoki elmondott templomi beszédeinek tisztázataát írta. Majd hozzákötötte azt az 55 levelet, amelyekre külső országokban bujdosó diáktársai, professzorai, itthoni ismerősei és szatmári tanítványai írták emléksoraikat. A könyvtábla hibás szövegezésű I'B:T' - 1618 superexlibrisének évszáma is határozottan bizonyítja, hogy az emlékkönyvnek szánt üres lapokat is már Heidelbergben kötötte a könyvhöz.

Erről az emlékkönyvről 1864-ben már E. J. /Erdélyi János/ is megemlékezik,²⁾ közleményében azonban csak a heidelbergi emléket sorolja fel, sőt közülük is egyet-kettőt kifelejt, ellenben nem emlékezik meg a hazai ismerősökről s a szatmári tanítványokról, pedig e város jeles iskolájának XVII. századi multjából vajmi kevés emlék maradt reánk, jóllehet ez az intézet nem egy jeles emberünket nevelte fel. Éppen ezért szükségesnek látom ennek az emlékkönyvnek minden személy szerinti adatát - a közhelyekről idézett emléksorok elmellőzésével - felsorolnom, a hozzájuk fűzött magyarázatokat, meg kiegészítéseket pedig a bejegyzések lényegének idézése után csatolnom. A helykimélés szempontjából azonban

1) RMK. I. 466. /A sárospataki példány könyvtári jelzése:L.629./

2) SpFüz. 1864: 67o.

a forrásközlések között nem tartom külön is megemlítendőnek Szeremlei József: Közlemények a heidelbergi egyetem és könyvtára történetéből,³⁾ továbbá Dézsi Lajos: Szenczi Molnár Albert naplója, levelezése és irományai⁴⁾ című munkákat, ezeket ugyanis az egykori heidelbergi diákoknál állandóan és fölöslegesen ismételgetnem kellene. Sőt a bejegyzett neveket sem fogom helyzeti sorrendben felsorolni, ellenben a csoportosítást időrend szerint rendezem el.

A heidelbergi egyetem anyakönyve szerint Joannes Putnoki Tallianus, Georgius Jacobides Bakai és Mathias Jazberényi nevezetű diáktársak 1616 október 18-án egyszerre iratkoztak be, tehát valószínű, hogy együtt is keltek utra Magyarországból. Putnoki külsőországbeli tanulását Debrecen várostól nyert alumniuma tette lehetővé. Bujdosása az 1616.-18-esztendőök folyamán történt,⁵⁾ innen azután hazatérve, már e nyár első felében Szatmárra rendeltetett rektornak. Egy esztendeig itt töltött igazgatóskodása után 1619-ben Debrecenbe vitték lelkipásztornak, ahol 1623-ban esperesnek is megválasztották, 1625-tájától azonban nánási, majd bodrogkereszturi pap,⁶⁾ 1634-ben azután már Váradon találjuk,⁷⁾ ahol 1642-ben elhunyt.⁸⁾

Az emléksorok írói tehát a következők:

Heidelbergában 1618 május 1-én "Thomas p. Tisza-Betsi." /14/ A.levél./⁹⁾

Heidelbergában 1618 május 27-én "Michael Aszalos de Geoncz. Vngar[us]."/ /6/A. levél./

1618 augusztus 8-án Heidelbergában tartott vitatkozását "Michael Aszalos Nobilis Ungarus" néven jelentette meg; az ajánlást Rákóczi Zsigmondhoz és atyjához: Gönczi Aszalos Tamáshoz intézte.¹⁰⁾ Különbösen apjának költségén tanult az akadémiákon.

3) SpFüz. 1862: 452-71, 556-67.

4) Bp. 1898.

5) RMK. III. 1195, 1216 és D. Parei Thesaurus Biblicus. 17./Lásd e könyvben/.

6) SpFüz. 1860: 445.

7) Lampe, Fr. A.: Historia Ecclesiae Reformatae. 637. és Csernák Béla: A ref. egyház Nagyváradon. N.-várad, 1934. 276.

8) D. Parei Thesaurus Biblicus. Heidelb. 1620(?) című s a debreceni kollégium nagykönyvtárában őrzött példány 17.lapjára kézzel írott bejegyzés szerint.

9) Lásd alább a róla írott cikket.

10) RMK. III. 1250.

Heidelbergában 1618 május 27-én "Nicolaus M. Bachendorf M(edicinae) d(occtor) et phys(icae) prof(essor) ord(inarius) ibidem" (5/A. lev.)

A hazájába hazatérő Putnokyt Heidelbergában 1618 május 27-én "Trippi(?) Mislophor[us] Jungnili[us] Mathematicum Professor" is üdvözölte. /4/A. lev./

1618 május 27-én Johanni P. Thalliai-hoz intézi sorait "Caspar Egri Lazari". /11/A. lev./

Tudjuk, hogy 1618 április 7-én iratkozott be Heidelbergában. Itt Pareus professzor elnöklése alatt 1619 április 3-án vitatkozást tartott.¹¹⁾ 1620-ban azonban már a marburgi egyetemen tanul s május 13-án itt disputál. Teológiai tárgy vitatkozását apjának: Lázári Egri Boldizsárnak, a miskolci városi tanácsnak és másoknak ajánlotta.¹²⁾

Heidelbergában 1618 május 27-én "Thomas Suba Levaj... in illustri Heidelbergensium Academia". /7/A. lev./

Szenczi Molnár Albert értesítése szerint Rákóczi György alumnusaként tanult ezen az egyetemen, ahová 1618 április 7-én iratkozott be.

1618 május 27-én "Martinus D. Murakózi Heid(elbergae)." /10/A. lev./

Teljes neve: Murakózi Dus Márton, aki Rákóczi György alumnusaként 1618 április 7-én iratkozott be az itteni egyetemre.

1618 május 28-án "Hejd(elbergae) Francisc[us] Czepein[us]" /9/A. lev./¹³⁾

Heidelbergában 1618 május 28-án "Caspar Veres Boithj." /13/B. lev./

Bethlen Gábor alumnusa, későbbben udvari történetírója.¹⁴⁾

Heidelbergában 1618 május 28-án "Joan. S. Mischolcj." /13/A. lev./

Mint Liszka város alumnusa, 1617 június 22-én iratkozott be Heidelbergában. Lehetséges, hogy volt valamelyes köze Miskolci Csulyak István liszkai paphoz és zempléni espereshez, akinek

11) RMK. III. 1252.

12) RMK. III. 1301.

13) Csepei Sidó Ferencről lásd e könyv további cikkét.

14) Lásd e könyvben Szilvási K. Mártonról írott cikket.

ajánlása következtében ítélhették neki e városka támogatását.

1618 május 28-án "Benedictus M. Szent Kiralj Heid(elbergae)"
/8/A. lev./¹⁵⁾

Heidelberg, 1618 május 29-én "Thomas Keókenyesdinus."

Üdvözlő sorai után Putnoki a következő szavakat jegyezte fel:
"Hic meus Achates ante ordina[tilonem Rosalini obiit 1618. 8. Decembris, et honorifice ibidem tumulatus." /6/B. lev./

Az akadémiai anyakönyv 1617 január 22-i bejegyzése szerint teljes neve: Kökenyesdi Fekete Tamás volt. Külső országokban különben Milotai István tiszántuli püspök alumnusaként tamlt. Hazatérése után a rozsályi Kunok udvari papságát nyerhette el s mint ilyen halt meg még felavatása előtt és temettetett el a szatmármegyei Rozsályon.

Heidelbergában 1618 május 29-én "Franciscus P. Tornai." /14/B. lev./

Franciscus Pastoris Tornai, Debreceni Tamásnak, Rákóczi György tokaji prefektusának alumnusa. Előbb marburgi diák, majd 1618 április 7-én iratkozott be a heidelbergai egyetemre. Hazatérése után az 1620 november 22-én Váradon tartott zsinaton avatták pappá.¹⁶⁾ 1623-ban a huszti papságot nyerte el.

Heidelbergában 1618 május 30-án "Matthias Bereni." /16/B. lev./¹⁷⁾

Abraham Scultet[us] in amicam sui memoriam ad scripsi Heidelbergae 1618. 30 Maij." /2/A. lev./

Scultetus Ábrahám /1566 - 1624/. V. Frigyes pfalzi választófejedelem udvari főprédikátora és heidelbergai teológiai tanár, akinek templomi beszédeit Szenczi Molnár Albert magyarra lefordította s 1617, 1618-ban Oppenheimban kiadta.¹⁸⁾

Heidelbergában 1618 május 30-án "Steph. D. Sziksaj." /17/A. lev./

Mint Bocskai Miklós alumnusa, 1617 június 22-én iratkozott be Heidelbergában. Ugyanitt Altling professzor irányítása mellett

15) Lásd a róla szóló külön cikket.

16) Borovszky Samu: Tiszántuli ev. ref. papok. Bp. 1898. 13.

17) Lásd tovább a Jász-Berényiről írott cikket.

18) RMK. I. 475, 482.

1618-ban teológiai tárgyu vitatkozást tartott, amelynek szerzőjeképpen magát "Stephanus D. Sixai Ungarus"-nak írta.¹⁹⁾

Heidelbergában 1618 május 31-én "Michael H. Szepsin[us]." /12/B. lev./

Más kézzel utána írva: "obiit Caposini". /12/B. lev./

1617 június 22-én mint "Andreas Varanai Cassoviensis" alumnusa iratkozott be a heidelbergai egyetemre.

Heidelbergában 1618-ban "Michael E. Belthekin[us]." /16/A. lev./

"Michael Erdő Bélthekinus", mint Szepsi Lakatos Benedek alumnusa, 1617 december 1. táján marburgi, 1618 április 7-től heidelbergai diák.

Heidelbergában 1618-ban "Martinus Szilvasi." /15/A. lev./²⁰⁾

"Juv(en)i v. Joan Putnokj"-nak "Georgius Udvarhelynus." /17/B. lev./

1618 április 7-én iratkozott be Heidelbergában. Az 1619. évben is itt találjuk, mint tanuló társainak vitatkozásait verssel üdvözlő teológus diákok.²¹⁾

"Paulus K. Bocsikein[us] Heid(elbergae)." /7/B. lev./

Neve sem a heidelbergai egyetem anyakönyvének magyar tanulói között, sem a Szenczi Molnár Alberttől közölt névsorban, sem pedig az 1619-21. években felszentelt tiszántúli papok között nem fordul elő. Ezért lehetséges, hogy nem is volt magyarországi származású.

1618 július 7-én "Demetrius Balog Maklarinus ex Valle Agrinana." /18/A. lev./

Valószínű, hogy Putnokinak hazafelé térő útja közben, amely hihetőleg a Dunamentén, majd Pozsonytól Nyitrára s onnan Lévára felkanyarodva Egeren keresztül vezetett; ezenközben az egri völgyben Makláron megpihenve, íratta megemlékezését Balog Demeterrel.

Az akadémiáról hazatért Putnokit 1618 "4. Kal(endarum) Sextilis Danijel Bedő Korodius Poet(a) L(auro?) C(oronatus?) Pro T(em-pore) Rector Scholae Debr(eceniensis)." /3/A. lev./

E sorokból megtudjuk, hogy Putnoki 1618 július 29-re már ha-

19) RMK. III. 1217.

20) Lásd alább a róla írott cikket.

21) RMK. III. 1250, 1251.

za érkezett, sőt itthon van Kőrödi Bedő is, aki ekkor a debreceni schola rektora volt. Ő különben barátjánál korábban is ment ki Heidelbergába, ahol Kinisi Szuhai Gáspár alumnusaként 1615 május 15-én iratkozott be az egyetemre; itt azután egy esztendeig tanulótársa is volt Putnokinak, akivel együtt 1617 április 26-án verssel üdvözölte Pataki Füzös János diáktársuk fizikai tárgyú vitatkozását.²²⁾

1618 augusztusban "Martinus Czyomakaszy." /44/A. lev./

1618 augusztus "Joanni Putnoki Rectori Scholae Zathmar(nae)...praeceptoris in omnium aetatem Andreas Szentkiraly." /45/A. lev./

E bejegyzés bizonyítja, hogy Putnokit hazaérkezése után mindjárt Szatmárra rendelték rektornak.

1618 augusztusában "praeceptoris venerando... scribebat Stephanus S. Zixaj." /46/B. lev./

A sárospataki iskolában 1625-ben subscribált ifjak között jelentkezik "Stephan[us] Sz.Szikszai. Obiit A. 1626. 2. Jan."²³⁾

Nem lehetetlen, hogy e két név egyazon személyre vonatkozik, vagyis Szikszai a szatmári iskolából átmenve Patakra, ott csakhamar el is halálozott.

1618 szeptember 1-én "Joanni Putnoki Praeceptoris... Martinus Gwg'ei." /48/A. lev./

1618 szeptember 11-én "Joanni Putnoki praeceptoris" "Joannes Kis warday." /52/B. lev./

Nagyon valószínűleg azonos azzal az egyező nevű diákkal, aki 1621 május 6-án írta alá a debreceni iskola törvényeit.²⁴⁾

1618 szeptember 27-én Joanni Putnoki Praeceptoris... "Ladizlaus Caroly." /49/B. lev./

1618 szeptember 27-én Joanni Putnoki praeceptoris "Stephanus Thassi." /51/B. lev./

1618 szeptember 28-án Joanni Putnoki praeceptoris... "Stephanus Z: Andrasi." /50/B. lev./

1618 szeptember 29-én "Melchior P. Szepsi, pastor Eccl[esi]ae Vischiensis." /44/B. lev./

22) RMK. III. 1195.

23) Et. 1943: 120.

24) Lásd tovább a Kis-Várdai F. Jánosról írott cikket.

1618 szeptemberben "Praeceptor charissimo Joanni Putnoki Johannes Hunyadj." /43/B. lev./

1618 szeptemberében "Cantor pro tempore Zathmarien[is] Thomas Zathmari." /46/A. lev./

1618 december 10-én Joanni Putnoki Praeceptor... "Benedict[us] Rimazeczi." /48/B. lev./

1618. Joanni Putnoki Praeceptor "Valentinus Daroczi." /47/B. lev./

1618. Joanni Putnoki praepceptor "Johannes Megiessi." /45/B./

1618. Szatmáron "Discipulus Stephanus Vajj." /43/A. lev./

1619 január. "And[reas] Papai contrascriba." /42/B. lev./

1619 február 12-én Joanni Putnoki praepceptor "Caspar Béélmegieri." /51/A. lev./

1619 február. Joanni Putnoki Praeceptor "Joannes Iklodi." /47/A. lev./

1619 március 16-án Joanni Putnoki Praeceptor "Stephanus Szanyszalai." /49/A. lev./

1619 március 20-án Joanni Putnoki praepceptor "Stephanus Tiza Beczi." /52/A. lev./

Hihető, hogy Tiszabecsi P. Tamásnak, Putnoki heidelbergai tanulótársának, a későbbi kolozsvári elsőpapnak, kolozs-kalotai esperesnek István nevű testvéröccsével azonos, aki az 1628-32. években maga is kolozsvári, majd azután marosvásárhelyi pap és esperes volt.²⁵⁾

1619 március 25-én "Praeceptor Dignissimo...Stephanus Z.Arday Zathmarinj." /30/B. lev./

"Stephanus Czehinus Discipulus indignus. 25 die Marcij. In schola Celeb(ri) Szatth(marina). 1619." - "Ductus me p(rae)sente Tunoginu[m] ad officiu[m] Rectoratus Mense supra notato dje vero 26." /27/A. lev./

Szatmáron 1619 március 25-én "Stephanus P: Fanczichan[us] scribebat Praeceptor suo." /29/B. lev./

1619 március 25-én "Rectori Scholae Zath(marinae)...Georgius C: Ladany." /30/A. lev./

25) Névkönyv az erdélyi ev. ref. anyaszentegyház számára. 1891: VIII, IX, XII. lap, ezen kívül lásd e könyvben a Tiszabecsi P. Tamásról írott cikket.

1619 március 25-én "Rectorj Scholae Zath(marinae) discipulus ...Michael Thereminus." /28/A. lev./

1619 március 26-án "Andreas Deuai discipulus humilis." /32/A. lev./

1619 március 26-án "Discipulus Caspar Gyarmati." /30/A. lev./

1619 március 26-án "discipulus Joannes P. Karoly." /31/B./

1619 március 26-án Johanni Putnoki Tallyaini "Rectori Scholae Szatth(marini) dignissimo, mihiq[ue] p[rae]ceptori fidelissimo...Steph. Nagi Keckeninus." /26/A. lev./

1619 március 26-án Tallyai Putnoki János szatmári iskolaigazgatónak "Stephanus K. Eöörithai senior scholae Zath(marinae)." /24/A. lev./

A domidoctus "Stephanus Ökörity"-t az 1620 november 22-én tartott váradí zsinaton avatták lelkipásztorrá.²⁶⁾

1619 március 26-án "Praeceptoris suo...Johanni Putnoki...Thallyaini, Gymnasiarchae Gymnasij Zathmar(ini)... Matthaeus Peleskej." /25/B. lev./

"Praeceptoris suo Reuerenter colendo viro Clariss(imo) D. Johanni P. Tallyaino, Ludi Zathmariensi Magistro...Thomas Josephides Ponikai, discipulus apposit, Zathmarini die 26. Martii, Anno Domini MDCXIX." /25/A. lev./

1619 március 26-án "Ludi Magistro Scholae incljtae Zathmar dignissimo Praeceptoris Reverenter Colendo... Petrus P. Rapothi." /29/A. lev./

1619 március 26-án "discipulus indignus Benedictus Rivulinus." /26/B. lev./

1619 március 26-án Szatmáron "Reverendo ac Clariss(imo) Viro Nagy Tallya Scholarchae Szathmar[inol] digniss[imol] Praeceptoris reverenter colendo...Nicolaus B. Szeoleosinus."

Gyanítható, hogy Szőlősi Bedő János szatmári, nagybányai, majd nagyszőlősi papnak volt a fia./Lásd e könyv további cikkét!/
1619 március 27-én "Discipulus...Andreas Agri." /33/B./

1619 március 27-én "Discipulus Stephan[us] Balcany." /40/B./

1619 március 27-én "Discipulus Nicolaus Berey." /38/A. lev./

1619 március 27-én "Discipulus Andreas P. Deueczeri[nus]" /32/B. lev./

1619 március 27-én "Nicolaus Domahidj." /36/B. lev./

26) Borovszky. 13.

1619 március 27-én "Discipulus Andreas Draghi". /37/A. lev./
 1619 március 27-én "Discipulus Franciscus Erdődi." /40/A./
 1619 március 27-én "Discipulus Paulus Fanczikaj." /38/B./
 1619 március 27-én Johanni Putnoki Thallyaino "Rectori seu Ludimoderatorj Zattm(arino) Stephanus Louas Hadadinus discipulus indign[us]." /27/B. lev./
 1619 március 27-én "Discipulus...Michael Janosy." /34/A./
 1619 március 27-én "Discipulus Samuel P. Kallaj." /39/A./
 1619 március 27-én "Discipulus...Petrus C.Carolinus." /36/A./ lev./
 1619 március 27-én "Discipulus Joannes Szanto Carolin[us]." /37/B./
 1619 március 27-én "Discipulus Georgius Miscolein[us]." /39/A. lev./
 1619 március 27-én "Demetrius Namethi." /41/B. lev./
 1619 március 27-én "Discipulus...Steph. Somogi." /33/A. lev./
 1619 március 27-én "Discipulus... Basilius Szalaczi." /35/B. lev./
 1619 március 27-én "Clarissimo ac Reverendo Viro D[omi]lno Joan(ni) Putnoki Thallyai[n]o Rectori seu Ludimoderatori Szattmar(ino) Discipulus indign[us] Elias Meszeő Taarkaninus."- Más kézzel utána írva: "Ejusdem Scholae Contrascr(iba) mpria." /24/A./
 1619 március 27-én "Discipulus... Clemens Wyuarosi." /35/A. lev./
 1619 március 27-én "Discipulus...Steph. P. Varrally." /34/B. lev./
 1619 március 28-án "Melch(ior) Megyei" /Megvei?/ /41/A. lev./
 1619 március 28-án "Discipulus Joannes Tiukodi." /42/A.lev./
 1619 április 4-én "Joanni Putnoki Praeceptor...Joannes Czegődj." /50/A. lev./
 "Stephans /!/ Sipos de Peterfalua, Indignus Minister de Semiensis(!)..Aol1619. 29. die Maj Szattmarini." /8/B. lev./
 E. J. tévesen írja heidelbergi diáknak, minthogy aligha járt külsőországokban. Ő különben a tudós Szathmári Pap-Családnak apai ágon való nagypája volt.²⁷⁾

27) Szerző: XVI-XVII.századbéli papok, mesterek és diákok, a szathmári ref. egyházmegyéből. Et. 1943: 21. - Ld. még Szathmári Pap Jánosról írott kéziratoss cikkét.

1619 julius 14-én Joanni Putnoki praeceptori "Caspar Barouius." /55/B. lev./

/?1619 julius 14-én?/ Joanni Putnoki "olim Praeceptorj scribebat Andreas Giuggein[us]." /55/A. lev./

1619 julius 14-én Joanni Putnoki praeceptori "Matthae[us] C. Janosi." /54/B. lev./

1619 julius 14-én Joanni Putnoki praeceptori "Joannes K. Jánosin[us]". /54/A. lev./

1619 julius 14-én Joanni Putnoki praeceptori "Caspar Ovary" /53/A. lev./

1619 julius 14-én Szatmáron "Fran[ciscus] F. Szazfalusinus". /53/B. lev./

"Martin[us] Rakai scripsit in celeberrima Schola Szakmarina 18 die men[sis] Julii A. 1619." /23/A. lev./

Szenczi Molnár Albertnek Heidelbergában kiadott "Lexicon Latino-Graeco Ungaricum" című munkáját,²⁸⁾ mint a debreceni iskola volt-seniora, verssel üdvözölte. Vele azonosnak kellett lennie a Szeremleitről hihetőleg tévesen "Martinus Bakai"-nak nevezett diák, aki 1620 julius 20-án iratkozott be a heidelbergai egyetemre. Putnokit üdvözlő sorait tehát külső országokban történt kibujdosása, sőt debreceni seniorsága előtti időben írta. 1625 táján már bőszőrményi pap volt.²⁹⁾

"Stephan[us] Bagosin[us]." /19/A. lev./

Hihetőleg 1618-ban, vagy 19-ben írta emléksorait, vagyis akkor, amikor Putnoki Szatmáron rektoroskodott.

"Georgius Csejthi Rector (p.t.) Carolien[is]" ajánlja sorait Putnoki Jánosnak, a szatmári iskola rektorának. /19/B. lev./

Az 1621 november 21-én tartott szatmárnémeti zsinaton, mint domidoctust, pappá avatták.³⁰⁾ Emléksorait tehát az 1618/19. évek valamelyikében írhatta.

"Emericus Mindszenti Karolini." /18/B. lev./

A heidelbergi egyetem anyakönyve szerint ott 1619 május 4-én iratkozott be. 1620 augusztus 24-én Altling professzor iránypontítása mellett tartott teológiai tárgyú vitatkozását nyomtatásban is megjelentetvén, címlapján magát "Emericus Cz.Mind-

28) RMK I. 513.

29) RMK III. 1372.

30) Borovszky. 14.

szeinti"-nek nevezi.³¹⁾ Hihetõleg 1621 elején térvén haza, az 1621 november 21-i szatmárnémeti generalis synoduson avatták lelkipásztorrá.³²⁾ Sorait bizonyosan bujdosása elõtt, mégpedig az 1618/19. években írta.

"Stephanus Sz. Nemethinus peregrinus, ex Academia Hejdelb(er-gensi)...raptim scribebat Debreczini. 1620. 10 Octobr(is)."/20/A. lev./

1618 augusztus 12-én iratkozott be Heidelbergben, 1620 augusztus 12-én pedig Alting professzor irányítása mellett teológiai tárgyu vitatkozást tartott.³³⁾ Ezután most már mindjárt haza is tért, amit a fenti emléksorok keltezése is bizonyít, de tanusítja Putnokinak állandó debreceni tartózkodását is.

1621 június 27-én "Joannes F. Göncj" Putnoki János debreceni lelkipásztornak. /21/A. lev./

Föltétlen azonos személy a Szeremleitõl "Joannes F. Goue"-nek, Veszprémitõl pedig "Gone"-nek nevezett diákkal, aki Heidelbergában 1618 augusztus 12-én iratkozott be az egyetemre. Itteni tanulása idejébõl, 1620-ból két vitatkozása és 1620, meg 21-bõl két üdvözlõ verse ismeretes.³⁴⁾

1621 június 27-én Debrecenben "Emericus Mindszeinti" Putnoki János debreceni papnak. /20/B. lev./

Ugy látszik, hogy Putnoki Mindszentivel elõbb Nagykárolyban, majd pedig Debrecenben íratott emléksorokat.

"Scribebam Debrecini 4 die Julii stylo Gregoriano Anno D 1621. Georgius Czulaj Transsylvanus," Putnoki János debreceni lelkipásztornak. /21/B. lev./

Csulai György 1616 augusztus 3-án subscribált Debrecenben.³⁵⁾

Innen azután két esztendő múlva bujdosott ki Heidelbergába, ahol 1618 augusztus 12-én iratkozott be az egyetemre. Külsõországbeli tanulása idejébõl csak két üdvözlõ versét tartjuk

31) RMK III. 1298, 1300.

32) Borovszky. 13.

33) RMK III. 1300.

34) RMK III. 1295, 1296, 1300, 1331.

35) Thury Etele: Iskolatörténeti adattár. II.

nyilván,³⁶⁾ amelyek közül az egyiket 1620-ban, mint Bethlen István alumnusa, írta alá. Három esztendei itteni tanulása után 1621 tavaszának végefelé indult vissza hazájába s amint a fenti emléksorokból látható, Debrecenbe július 4-e táján érkezett. Majd továbbutaztában - a kolozsvári sáfárpolgár számadáskönyve szerint - 1621 július 12-én "Erkezet onnen kuul G(ubernátor) V(runk) eo Nag[yság]a alumnussa Giulia(!) Georgj 3. mag(ával).³⁷⁾ Életét mint erdélyi püspök 1660-ban fejezte be.

1621 július 4-én Debrecenben "Jacob[us] Kammacher" Putnoki János debreceni papnak. /22/A. lev./

Feltűnő, hogy sorait ugyanazon a napon írta, az emlékkönyvbe, mint Csulai. Talán egyike volt az 6 utitársainak. Származására nézve, hihetőleg Németországból való, mert ha itthoni szász ifjú lett volna, családnévéhez föltétlenül hozzáfűzte volna származási nevét is.

1621 július 12-én Putnoki János debreceni papnak "Michael B. Simandi Alumnus Ecclesiae R. Eviensis." /22/B. lev./

"Michael Bodo Simandi", mint a ráckevei egyházközség alumnusa, 1620 január 25-én iratkozott be Heidelbergában. 1621 január 13-án Pareus professzor irányítása mellett teológiai tárgyu vitatkozást tartott, amelyet a többek között Szenczi Molnár Albertnek, mint heidelbergai gazdájának is ajánlotta. Az üdvözlő versek között viszonzásképpen ott találjuk az 6 versét is.³⁸⁾

Putnoki János debreceni pásztornak, régi barátjának s 1618-ban Altling professzor irányítása alatti "charissimo collegae", "Johannes Jacobus Heilmannus Bipontinus"-nak, törökországi nagyon fáradtságos utjából való visszatértében, 1621 július 23-án írt sorai Csehországból történt küldetésében a fejedelmi követség pásztora volt. Saját magán kívül három társát is megnevezi. /11/B. lev./

1621 augusztus 22-én Putnoki János debreceni lelkipásztornak "Martinus C. Borsai." /15/B. lev./

Borsai C. Márton, a váradi iskola volt-seniora, 1619 július

36) RMK III. 1291, 1298.

37) A kolozsvári városi sáfár számadáskönyve. 1621, 61. /A kolozsvári állami levéltárban/.

38) RMK III. 1331.

lo-e táján a marburgi egyetemen diákoskodott;³⁹⁾ majd 1621 január 21-én Heidelbergában iratkozott be. Ugyanitt 1621 március 1-e táján verssel üdvözölte Szenczi Molnár Albert latin-görög-magyar szótárát.

"Georgius K. Caroli" 1621 augusztus 22-én Debrecenben írja emléksorait Putnoki T. János debreceni pásztorhoz intézve. /12/B. lev./

Az egyetem anyakönyve szerint 1618 augusztus 23-án iratkozott be a heidelbergi egyetemre. Valószínűleg azonos ifj. Bethlen István nevelőjével, aki a fejedelemasszony felett magyar-nyelvű beszédet tartott.⁴⁰⁾

1621 augusztus 23-án "Petrus Petsvaradi Vngarus" Putnoki János debreceni pásztornak. /10/B. lev./

Teljesebb neve: Pécsváradi P. Péter, aki 1619-ben Marburgban tanul, majd 1621 január 23-án a heidelbergai egyetemre iratkozott be. 1621 március 1. táján ugyanitt verssel üdvözölte Szenczi Molnár Albert szótárát. Amint azután a fenti emléksorokból kiviláglik, még ugyanebben az esztendőben hazatért, 1622-ben már nagyváradi papként találjuk,⁴¹⁾ s mint ilyen 1629-ben tekintélyes terjedelmű művével felel Pázmány Péter 1626-ban Bihar vármegyének ajánlott könyvére.⁴²⁾

1622 május 12-én "Johannes Kaposi, Debrecini" Putnoki János debreceni papnak. /23/B. lev./

Szenczi Molnár Albertnek 1621-ben Heidelbergában megjelent szótárát, mint a sárospataki iskola volt-seniora, verssel köszöntötte. Különben mint "Johannes S.Kaposi" 1620 szeptember 29-én iratkozott be a heidelbergai egyetemre.

Az emlékkönyvnek sorrend szerint első, de időrendben talán utolsó bejegyzése: "Ambros(ius) alicubi, Terra est exercitium hominis coelum vero corona. Scrib(e)b(at) Michaél Varadinus Minister.Eccl[esi]ae Bihariensis in nominis sui memoriam amico et fratri in Chr[ist]o honorando Johanni Putnaki Albae-Juliae die 2.Ju-

39) RMK III. 1255.

40) Exeqviarvm Caeremonialivm... Libelli Dvo. Gy-fehérvár, 1624. 48-56.

41) Csernák. 146.

42) RMK I. 552, 579.

111 Anno 1622. Cum principissa, Gabrielis Bethlen uxor tumularetur.
/1/A. lev./

Nétalán azonos az 1605 június 5-én tartott nagykárolyi zsinaton pappá szentelt Váradi Mihály jankafalvi pappal.⁴³⁾

A kolozsvári református kollégium nagykönyvtára megőrizte Peucerus Gáspárnak 1591-ben Servestában megjelent "Commentarius de praecipuis divinationum generibus" című munkájának egyik példányát,⁴⁴⁾ amelynek címlapján "Michaelis p. Váradi Anno D. 1611. empt. den. 86." bejegyzést találtam. E kötet azután 1622-ben már Beőkenyi Gergely tulajdonában volt.

1622 julius..."Michael Varadinus Minister Bihariensis." /2/B. lev./

Ugy látszik, hogy Váradi ugyanegy időben kétszer is irt emléksorokat.

"Michael Asconius nuper Albae Juliae Physicae(?) et Oratoriae Prof(essor) in transitu apposuit."⁴⁵⁾ /4/B. lev./

Ez az első biztos adatunk, hogy hazai származású tanár "professor"-nak irta magát.

"Michael M. Szantai... apposui R(everendo) clarissimoq[ue] viro D.Joanni Nagy P.Putnoki Antisti(ti) Eccl[esi]ae Debreci(nensi) digniss(imo) D(omino) et fautori honore condigno colendissimo." /1/B. lev./

1630 június 26-án, mint nagybányai papnak, Varannai L. János franekerai diák teológiai tárgyu vitatkozását ajánlotta. Ugyanazon év szeptember 14-én Medgyesi Pál leydai s 1631 január 22-én Laskai Matkó János, 1632 április 21-én pedig Tasnádi H. István, majd 1634 október 21-én Géresi B. Mihály hasonlóképpen leydai teológus ajánlotta neki egyetemi vitatkozását.⁴⁶⁾

Amint már említettem, különösen becses része ennek az emlékkönyvnek a szatmári iskola diákjairól összeállítható névsor. Ugyanis vajmi kevés erre a nem utolsó értékű iskolára vonatkozó em-

43) Borovszky.9.

44) Könyvtári jelzése: C. 69. volt.

45) Asconius Mihályt, aki később orvosdoktor lett, - ld. még a gyulafehérvári kollégiumról írott cikkben.

46) RMK. III. 1454, 1458, 1470, 1484, 1502.

lékünk s minthogy Putnoki - úgy látszik - mindenik tanítványával iratott emléksorokat, ebből tehát az állapítható meg, hogy az 1618. júliustól 1619 szeptemberig tartott esztendőben, ameddig Putnoki itt rektoroskodott, 64 subscribált studiosusa volt; ez azután eléggé tekintélyes szám ahhoz mérten, hogy a Szatmárt körülölelő váradi, debreceni, pataki, nagybányai iskolák jelentékeny számú diákokat elvontak tőle.

Megállapítható az is, hogy az itt felsorolt ifjak jelesebbjeiből kellett annak a küldöttségnek is kitelnie, amely az 1622 július 1-én Gyulafehérvárott elhantolt Károlyi Zsuzsánna fejedelemasszony temetésén ezt az intézetet képviselte. Rájuk vonatkozólag Zeczi /Szécsi/ István kolozsvári sáfárpolgár számadáskönyvében az alábbi bejegyzések találhatók:

1622 július 7-én "hogy az Zaththmary Deakok ala mas zekerett ne kellessek adnunk, miuel az mely zekere[n] uoltak, annak kereke el teöreött voltt, B(iró) V(ram) h(agyásából) falaztatta[m] megh Kerekes Janossal az kerekékett fl. - den. 25."
"Az Zaththmary Deakok Azzonyunk temetesereől jeówan, Vrunksaluus Conductussawal, woltak magok: No 25:"⁴⁷⁾

Ugyanekkor debreceni diákok 35-en, váradiak 25-en, patakiak, 18-an, nagybányaiak 15-en voltak jelen,⁴⁸⁾ s ilyenképpen a szatmári ifjúság száma netalán a valóságban is egyenlő volt a váradi jeles anyaiskoláéval.

Ez az emlékkönyv a heidelbergai egyetemen tanuló diáksággal kapcsolatosan már csak néhány vonással egészíti ki az anyakönyvnek, Szepsi Csombor Mártonnak,⁴⁹⁾ továbbá Szenczi Molnár Albert - nek e korra vonatkozó bő adatsorozatát.

47) A kolozsvári sáfár számadáskönyve. 1622. 140, 217. (A kolozsvári állami levéltárban/.

48) I.h. 1622. 55, 140, 216, 217.

49) Szepsi Csombor Márton: Europica Varietas. Kassa, 1620. 341-345.